

Entiteetin rajat

RDA-koulutukset 2022: koulutusvideo
Marja-Liisa Seppälä

Entiteetin identifiointi

- Entiteetin rajat:
 - Liittyvät entiteetin identiteetin määrittämiseen
 - Määrittävät, mitkä muutokset entiteetin vaativat entiteetin uudelleenkuvaailun eli uuden tietueen luomisen entiteetille
- Jokaisen entiteetin pääsivulla on kohta *Entiteetin rajat*, joka sisältää
 - RDA:n sääntötekstin määrittämät muutosrajat entiteetille
 - Eri käyttäjäyhteisöjen linjaamia muutosrajoja entiteetille

Rajoitetut entiteetit

- Seuraaville entiteeteille RDA on määritellyt rajat:
 - Teos
 - Ekspressio
 - Manifestaatio
 - Kappale
 - Henkilö
 - Nomen
 - Paikka
 - Ajanjakso

Teos-entiteetin rajat

- Teos on suhteellisen muuttumaton entiteetti
 - Versioon (ekspressioon) tai julkaisutietoihin (manifestaatioon) liittyvät muutokset eivät muuta staattista teosta (esim. monografiaa)
- Teos on kuvailtava uudelleen seuraavissa tapauksissa:
 - Edustavan ekspression elementtien (jotka sisällytetään teoksen kuvailuun) huomattavat muutokset
 - Aiheen tai genren muutos
 - Teokseen liittyvät toimijan vaihtuminen
 - Kohderyhmän, toimituksellisen linjan tai tyylin muutos

Teos-entiteetin rajat (2)

- Muutokset teoksen julkaisutavassa aiheuttavat tarpeen kuvailla teos uudelleen, esim.:
 - Teoksen päivittyvän laajennussuunnitelman (esim. päivittyvä verkkoaineisto) vaihtuminen peräkkäiseen laajennussuunnitelmaan (esim. monografiasarja)
 - Diakroninen teoksen muuttuminen staattiseksi (eli laajennussuunnitelmasta luopuminen) tai päinvastoin
- Jos koostetyyppiseen aineistoon liitetyissä itsenäisten teosten ekspressioissa tapahtuu muutoksia:
 - koosteaineiston (aggregoiva) ekspressio ja (aggregoiva) teos on kuvailtava uudestaan

Teos-entiteetin rajat (3)

- Diakronisen aineiston (eli ajassa muuttuvan aineiston) kuvailu muuttuu ja sille luodaan uusi teos, ekspressio ja manifestaatio mm. seuraavien elementtien muuttuessa:
 - Ilmestymistiheys
 - ISSN-tunnus
 - Tallennetyyppi
 - Teoksen ensisijaiseen nimekkeeseen sisältyvän yhteisön nimi

Ekspressio-entiteetin rajat

- Ekspressiosta tehdään uusi kuvailu, jos mm. seuraavissa elementeissä tapahtuu muutoksia:
 - Ekspression elementtien tietosisällöt eroavat huomattavasti edustavan ekspression elementtien tietosisällöistä
 - Ekspression tekijä (esim. kääntäjä)
 - Ekspression ajankohta (esim. tallennusajankohta)
 - Ekspression kieli, sisältötyyppi, väri, kesto, mittakaava, laajuus, sävellaji, kirjoitusjärjestelmä jne.

Manifestaatio-entiteetin rajat

- Uusi kuvailu tehdään manifestaatiolle, jos se eroaa aineiston toisesta manifestaatiosta mm. seuraavien ominaisuuksien osalta:
 - Suhteet muihin entiteetteihin
 - Identifioivat ominaisuudet (esim. päänimeke)
 - Tallennetyyppi (esim. verkkoaineisto vs. nide)
 - Sidostyyppi (esim. liimasidonta vs. suljettu rengasnidonta)

Kappale-entiteetin rajat

- Kuvailutapauksen kappaleelle tehdään uusi kuvailu, jos
 - Kappaleesta tehdään uusi muunnos
 - Kappaleeseen yhdistetty kappale muuttuu/vaihtuu
 - Kappaleen auktorisoitu hakutieto tai tunniste muuttuu

Henkilö-entiteetin rajat

- Henkilöstä tehdään uusi kuvailu, jos seuraavat ominaisuudet muuttuvat:
 - Syntymäaika tai -paikka
 - Kuolinaika tai -paikka
 - Toiminta-ajan merkittävä eroavuus
 - Henkilöön liittyvän ajanjakson merkittävä eroavuus

Muiden RDA:n entiteettien rajat

- Nomen-entiteetille tehdään uusi kuvailu, jos nomenin merkkijono muuttuu
 - Eli nimen, tunnisteen tai auktorisoidun hakutiedon sisältö tai muoto muuttuu
 - Nomenia ei käytetä täysimittaisesti MARC 21 -formaatin kanssa
- Paikka-entiteetille tehdään uusi kuvailu, jos paikan sijainti muuttuu huomattavasti
 - Paikkoja ei toistaiseksi kuvailla Suomessa RDA:n mukaisesti
- Ajanjakso-entiteetin tapaukselle tehdään uusi kuvailu, jos ajanjakson alku tai loppu muuttuvat huomattavasti
 - Ajanjaksoja kuvaillaan Suomessa ontologioissa ([Finto-palvelussa](#))

Kiitos.

[Uudistuneen RDA:n koulutukset](#)
Kuvailusääntöpalvelu
kuvailusaannot-posti@helsinki.fi